Pealinna Teataja

päewaleht.

Tellimise hind postiga:

12 kuu peale	6 r. – k.	6 kuu peale	3 r. 40 k.
11 „ „	5 „ 60 „	5 „ „	2 „ 60 „
10 „ „	5 „ 10 „	4 „ „	2 „ 10 „
9 „ „	4 „ 60 „	3 „ „	1 „ 60 „
8 „ „	4 „ 10 „	2 „ „	1 „ 10 „
7 „ „	3 „ 60 „	1 „ „	„ 60 „

Wäljamaale aastas 12 r.

Tellida wõib igal päewal alates kuni iga kuu lõpuni. Adressi muutmine — 15 k. ja endine adress üles anda.

Uut kaastööd wõetakse wastu. Igal käsikirjal peab saatja täielik nimi ja adress ligi olema, mis toimetuse teada jääwad. Tarwitamata käsikirjad hoitakse ainult sellekohase soowi peale alal. Tasu maksetakse kokkuleppimist mööda. Toimetaja kõnetunnid kella 2–3. Toimetuse ja talituse adress: Петроградъ, Екатерин. кан., д. № 29 (Riigi panga wastas). ред. газ. „Пеалинна Театая". Kõnetraat **98-04.**

Üksik nummer 3 kop.

Kuulutuste hind: nonpareille-rida 20 kop. 4 küljel ehk eesotsas 40 kop. Kuulutusi wõetakse wastu talitusel kella 10 hom. kuni kella 5 õhtuni, peale seda kuni kella 12ni öösel lehe trükikojas (Садовая ул., д. № 35, J. Watiar. Kõnetraat **70-05.**

Nr. 24. Petrogradis, kesknädalal, 31. (13.) detsembril. **1914 a.**

Sakslased lüüakse igalt poolt tagasi.
92. Türgi polk wangi wõetud ja 52. polgu pataljon häwitatud. Ühtekokku 12 ohwitseri, 3 arsti ja 1750 Türgi alamwäelist wangi wõetud.
„Breslau" ja „Hamidiega" merel kokkupõrkamised olnud. — 51 Türgi laewa häwitatud.

Sõda.

Wägede Kõrge Ülemjuhataja staabilt.

Weikseli pahemal kaldal on 29. dets. öösel ja terwe järgmise päewa jooksul wiimasel ajal harilikuks saanud katsed sakslaste poolt wäikeste osadena meie wäerinna üksikute jagude kallale tungida, edasi kestnud; kuid need pealetungimised lüüakse meie poolt wäga edukalt püssi ja suurtüki tulega tagasi, kus juures waenlane suurt kahju saab. Kõige ägedamalt, kuid ilma tagajärjeta, on sakslased Suha küla raionis meile kallale tunginud, möödaläinud öö-päewa jooksul neli korda ja Mogela juures, kus nad kaks korda edasi katsusid tungida.

29. dets. hommikul wara läksid meie luurajad ühes wäerinna osas üsna sakslaste kraawide ligidale ja loopisid sinna käsigranatisid, waenlasele suurt kahju sünnitades.

Täiendawate teadete järele on sakslased 28. dets. öösel Zamitse küla raionis pealetungimise juures tähtsaid kaotusi saanud, waenuwäljale wähemalt 500 surnukeha maha jättes. Selle pealetungimise tagasilöömise juures aitasid meid wäga sõjawälja helgiwiskajad.

Mujal meie wäerinnal ilma muutusteta.

Kaukasia Ülemjuhataja staabilt.

Olta sihis kestab äge lahing Türgi eelwäe salkadega Olta-Su jõe peal ja temast õhtu pool edasi.

Karaurgani raionis kestab tuline wõitlus meile õnnelikult edasi.

29. dets. jooksul on 92. polk terwes oma kokkuseades: 11 ohwitseri, 3 arsti ja umbes 1500 alamwäelist, meie poolt wangi wõetud ja 52. polgu pataljon häwitatud, kuna tema jätised, arwu poolest 250 alamwäelist 1 ohwitseri saatel, ka wangi on wõetud.

Ühe mäe ärawõtmise juures Türgimaa piirides on meie sõjawäed türklaste laagri ühes suurtüki ja püssipadrunite laduga kätte saanud.

Meresõda.

Endiste teadete täienduseks Mustamere laewastiku sõjalise tegewuse üle teatatakse meile autoriteetlisest allikast: Mustamere laewastik, kes 22. dets. Sinopi lähedal ristles, nägi Türgi ristlejat „Medshidie". Seda taga ajama saadeti üks meie ristlejatest mitme miinilaewa saatel. Lähemale jõudes hakkasid meie laewad „Medshidie" peale tuld andma, kus juures warsti wastasele wististe tähtis wigastus osaks sai. Süüdi tagaajamise peale waatamata läks Türgi ristlejal siiski korda ära minna, kuid tema poolt saadetaw Konstantinopoli aurulaew „Marie Rojotte", kes naftakoormat Trapesundi wedas, lasti meie poolt põhja.

24. dets. wäga pimedal ööl leiti meie laewastiku lähedal Saksa ristleja „Breslau„ ja Türgi „Hamidie", kes kohe helgiwiskajatega walgustama hakkasid ja suurtükkidest tuleandmist alustasid. Meie laewade wastutuleandmisega sai helgiwiskaja „Breslau" pealt juba teise pauguga otsa. Pärast esimesi wigastusi jätsid waenlase laewad walgustamise ja laskmise järele ja kadusid pimedusesse.

Järgnewa Surmeneh ja Risa lahtede järelwaatamise juures häwitas meie laewastik üleüldse 54 waenlase laewa ära. Surmeneh lahes anti meie laewade peale tuld Türgi jalawäe poolt, kes kohe laiali jooksis, niipea kui meie nende peale schrapnellituld hakkasime andma. Hopa sadama pommitamine kutsus kaldal hulga tulekahjusid wälja.

Meie kaotused ohwitseridena: wõitluses langenud: leitnant Planson ja mitshman Aleambarow.

Mis waenlase laewastiku tegewusesse puutub, siis on siin huwitaw tähendada, et ristleja „Breslau" oma Türgi seisukohti Limani juures pommitas; peale seda wõeti seisukohad kergesti meie poolt ära.

Õhusõda.

Parisis, 29. dets. Saksa lennumasinad pommitasid eila Dunquerque't ning surmasid Maleaux-le-Bennes 5 inimest.

Amieni ligidal termas Prantsus lennumasin Saksa aeroplani peale. Wiimane sai wigastatud ning langes Prantsus wägede ridade wahele. Üks Saksa lenduritest—ohwitser—kukkus surnuks; teine lendur on haawatud.

Eila püüdsid kaks Saksa aeroplani Parisi kohale lennata, kuid Prantsus lenduritel läks korda neid põgenema sundida.

Hommikul käis Millerand Parisi eeslinnas õhusõidu kaitsejaama waatamas ning awaldas kõigile, mis talle seal silma puutus, kiitust.

Londonis, 29. dets. Eila õhtul wõeti mõningaid ettewaatuse abinõusid tarwitusele, sest sakslaste poolt oli õhu kaudu kallaletungimist oodata. Iseäralikud kaitsewäe salgad pidasid üksikutes Londoni osades wahti. Kallale tungimine ei läinud korda ning Saksa aeroplanid olid sunnitud Pas de Calais mailt lahkuma.

Pealinnas 31. detsembril.

„Aeg ja ruum on ainult inimeste mõttekujutus, tõepoolest ei ole neid mitte", seletawad mõned mõtteteadlased. Ja tõesti, kui meile küsimus ette pannaks: mis on aeg? siis ei suudaks meie teda mitte ära määrata, nagu meie paljude algmõistete ega lihtasjade seletuses wõimetud oleme.

Kuid ajal on tundemärka, mille järele teda tunneme ja temaga arwame. Ja tähtsam neist on jaotawus ühepikkustesse osadesse looduse enese poolt.

Ühe kõige suurema aja üksusega oleme jälle lõpul ja teeme jälle kokkuwõtteid, et oma tegewuse ja ajawoolu tagajärgi teada ning nende põhjal edaspidiseid kawatsusi algada.

Lõppew aasta on üks sündmuserikkamatest — wõib olla terwel siiamaalsel ajaloolisel ajal.

Mitte just otsekoheste looduslikte sündmuste poolest — peale augustikuu päikese warjutuse pole muud iseäranis tähtsat juhtunud, — kuid seda enam inimeste wahekordlises läbikäimises.

Sõda, üle-europaline, isegi üleilmline, lagunes wäiksest Balkani poolsaarelt, kus ta juba teist aastat loitis, esiteks Kesk-Europa madalikule ja sealt ääreta merd mööda igale poole, kus ulgumeri kuiwa maad piirab. Nagu määratu tulekahi ümbruses häwitust sünnitab ja kõikide tähelpanemist küttestab, nii tõmbas sõda aasta teisel poolel inimesesoo tähelpaneku enda peale. Kõik riigid ja rahwad tunnewad ühel ehk teisel põhjusel sündmuste käigu wastu huwitust, ühed hirmu ja ohtu tundes, teised suures lootuses käsa õerudes.

Jah, ajalugu ei tee küll hüppeid ette- ja ülespoole, kuid ta wõib määratust ruttamisest wäsida, nõrkeda ja oma rühkimisel libiseda ning kukkuda — tagasi mitu pügalat.

Kestwa sõja lõppu ja tagajärgi on wõimata ette kuulutama hakata. Weel paljugi ootamatut wõib juhtuda, mis werepulmale hoogu annab, weel ootawad mitmed naabrid tule ääres soojendades parajat silmapilku, et sekka lüüa ja oma osa püüda, — kuid üks on kindel: suur hulk tapetuid, wigaseid, jalutuid, käsituid, totrakesi ja waesid lapsi ning leski naisi on selle sõja paratamatu tagajärg. Terwes tööstusilmas esimesel kohal seiswad maakohad — Belgia, Poolamaa — on lagedad, — sinna ei tõuse nõnda pea suitsewaid wabriku korstnaid ega lokkawaid wilja põldusid.

Ja inimesesoo waimlise ilma peale ei jäta sõda mitte oma toorestawat mõju awaldamata. See, noorpõlw, kes praeguse sõja uimastawas were lõhnas üles kaswab, omandab tingimata paljugi nendest metsikustest ja koledustest, mis praegu iga sammu peal õhus lendlewad ja igaüht tabawad. Arusaamine eluwäärtusest muutub ja rahwaste waheline waen imetakse emapiimaga enesesse...

Üksikute riikide politikalisesse ellusse tõi lõppew aasta wähe muudatusi. Maad, kus hiljuti rahwa-esituslikne kord maksma hakas, nagu Türgimaal, Hiinas ja Wenemaal, areneb uus wahekord walitsuse ja walitsewate wahel aegamööda, kord ühe kord teise ringkonna kätte üliwõimu andes. Kuid igal pool on aasta lõpul arenemises seisakut märgata, paiguti isegi tagasiminekut esiaegadele. Türgimaal on Enwer-pascha sõjawägede toetusel walitsuse oma kätte kiskunud ja toimetab täitsa despotlikult. Hiinamaalt tuli alles mõne päewa eest teade, et riigi siiamaalne president Juanschikai ennast eluaegseks presidendiks wälja on kuulutanud. Kas „taewariigi" kodanikud sellega leppiwad, on küsitaw, sest sarnane eluaegne president ei ole tegelikult muud midagi, kui endine „päikese poeg", keda mässu läbi troonilt tõugati.

Tähtsa rahwuswahelise sündmusena ei saa Panama kanali awamist tähendamata jätta, millel edaspidise rahwuswahelise kaubanduse ja selle mõjul politika peale kahtlemata suur mõju on, mille tähtsust aga praegu weel raske ligikaudugi määrata.

Wenemaa politikaline elu on sõja mõjul muidugi soikus. Aasta esimese poole kohta kokkuwõtet tehes wõiks küll ütelda, et seal mingit rõõmustawat ei üleüldisele ega wõõrasrahwastele polnud.

Poolamaa linnaseaduse ja alkoholi müügi kitsenduse-seaduse läbi kukutamine riigi nõukogus näitasid üsna selgesti, missuguste jõududega Wenemaa uuendatud korra eest heidelda tuleb, näitas ka nende mõju riigis ja häbematust teiste kihtide ja walitsusegi wastu. Riigiwolikogu presidendi kriisis ja uued walimised hooaja lõpul, niisama ka sarnaste eelnõude wastuwõtmine nagu wilja tolli sisseseadmine lääne piirilt sisse weetawa wilja pealt, mis ainult suurmaaomanikkudele kasulik, awasid mitmegi silmad nende politikaliste rühmade ja erakondade tõsiste püüete kohta keda siiamaani edumeelseteks peeti. Rühmade warisemine ja lagunemine on käsil ja uuel hooajal, kui rahulik seadusseandline töö algab, on nende uuesti kujunemist oodata.

On meil rahwaesituslikne kord kõwenenud, wõi nõrgenenud? Wormilikult küll kõwenenud, sest lõppewal aastal pole 87 § põhjal seadusi maksma pandud nagu läänepoolsete kubermangude semstwo minewal aastal.

Tegelikult on aga rahwaesitusest pärast sõjaliste krediitide lubamist 28. juulil täiesti mööda mindud ja sõja sea-

duste põhjal ajutisi määrusi alkoholi müügi ärakeelamise kohta jne. wälja antud.

Katsumiste aasta oli lõppew Wenemaale. Juba warakult kewadel, kui lumi põldudelt sulama hakkas, kuuldus kaebehääl — lõikus ähwardab kehw saada. Kuiwasid metsad, tahenesid sood, hakkas päike eeterimeres kõrgemal liikuma, — siis algas põud, ilmatud enne kuulmatad metsapõlemised, terwed külad ja linnad jätsid mustawate waremete wahele nutwate kerjuste parwed: siis tuli Siberi katk ja häwitas terwetes kubermangudes loomad hoopis ära.

Terwe juuni kuu jooksul kestsid tööliste streigid Bakus ja Kesk-Wenemaa tööstuse ringkondades, kus aasta 8 jooksul palga- ja elamise-olud kas seisakut olid teinud, ehk hoopis tagurpidi läinud. Suuremalt osalt lõpesid streigid tööliste osalise wõiduga, kuna Bakus tekkinud teraw wahekord tööstajate ja tööliste wahel wiimastele lõpuks teenistuse ja korteri kaotust tunes pealinnas wastukaja äratas ja juuli algul ootamata streigipuhanguga puhkedes ka walitsust asja peale tõsisemalt waatama sundis.

Ja siis tuli sõda. Laiadele hulkadele üsna ootamatuna sünnitas ta esimestel päewadel loomulikku ärewust, sundis miljonid oma senisest igapäewasest töölt waenu-wäljale tõttama ja adra-äkke naabrite ja koduste hooleks jätma.

Kuid warsti koguti ennast. Olgugi aasta waene, leiti siiski teed löödud haawade parandamiseks.

Hakati wabatahtlikult andeid koguma sõjameeste heaks, asutati hulgana haigemajasid ja warjupaikasid haawatute ja põdurite jaoks ja waikselt ning nurisemata kannatab lai ääreta Wene tagendik sõja raskusi.

Kitsal kodumaal tunduid läinud aastal needsamad hädad ja puudused, mille ohwriks terwe Wene tagendik langes. Mingisugust omapärast edenemist ja iseäralisi hüppeid rahwuslise politika alal pole tehtud, kui paar maa- ja kihelkonna laulupidu maha arwata.

Majanduslised ühised ettewõtted on aasta lõpul küll mitmel pool tugewasti põrutada saanud, kuid suuremaid parandamataid rikkeid pole siiski õnneks juhtunud. Sõja peale waatamata on igapäewane tegewus enam-wähem suuremate muudatusteta edasi kestnud.

Meie ühistegewuse põllul on küll mõned nõrgemad ühispiimatalitused ja tarwitajate ühisused warjuriiki warisemas, kuid see on sarnase mõtlemata algatuse puhangu tagajärg, mis paari aasta eest üle maa käis. Kitsik aeg õpetab tõsisemalt asjade peale waatama ja ühisest tööst enam lugupidama. Juhtiw keskkoht — „Ühistegewuse büro" ühes oma healekandjaga ulatab ikka enam ühistegewuse harusid ühendama, ja lootus on, et meie ühistegewus warsti katse-ajajärgust üle peaseb.

Sõja kaasnähtusest peame ajutist koolõpetajate kriisist nimetama. Õige on, et mitmes koolis sõja mõjul õpetus hiljem algas ja mõnel pool wast üleüldse ei alga ja lastel terwe aasta kaotsi läheb, kuid kui meie seda kahju kõige sellega wõrdleme, mis sõja kaasas käib, siis jääb ta üsna waikseks. Tagajärjena wõiks ette kuulutada, et edaspidi ka meilgi koolidesse enam naisjõusid ametisse pannakse ja nendele mitte ei tarwitse wõõrsil „njemkade" (sakslaste) nime all suurtsuguste perekondade järeltulijate õpetajaks-ümardajaks olla.

Suuremaks ja tähtsamaks sündmuseks kodumaa elus oli alkoholi miitingute pidamine märtsi ja aprilli kuul, siis wiinamüügi kohtade sulgumine administratsioni käsul ja lõpuks linnade ja walla omawalitsuste keeluotsused. Lõpetame aasta lootuses, et need otsused mitte ainult paberile ei jää, waid et nendega ühenduses olewate raskuste kõrwaldamiseks ka püsiwust jatkub.

Mis pealinna ja Eesti asunduste awalikusse elusse puutub, siis tuleme selle juurde järgmisel korral tagasi.

Kaubandus sõja ajal.

Käesolewal ajal tõmbab kahtlemata sõjalise tegewuse käik laialdaste ringkondade tähelpaneku peaaegu terwelt enese peale, kuna sündmustiku wähemad, olgugi niisama tähtsad küljed selle tõttu põnewusetahne ajalehe lugeja silmapaari wahele jääwad. Sõjapidamine nõuab suurt kulu ja sisemist majanduslist tuge, ja mida kauemini riik enesest alaliste ohwrite toomiseks kerratikult jõudusid jõuab ammutada, seda selgem on tema lähem tulewik politikasündmuste keerus. Ehk teiste sõnadega ütelda, mida rohkem riigil ainelisi sissetulekuid on, seda tähtsamat osa jõuab ta sõjapidamises etendada ja seda suurema wõitjana wõib ta oma sõjariistad kotti panna. Aineline tulu, mida riik ainult enesest saada wõib (teiste riikide peale on sõja ajal wähe lootust), seisab muidugi mõista looduse saadustes. Kõige esmalt tuleb siin toiduainetega rehkendada. Et aga põlluharimine kaugeltki kõikides riikides nii tähtsal kohal ei seisa, nagu näituseks Wenemaal, siis asuwad tema kõrwale kaks tähtsat tegurit, mille eest hoolitsemine sõja ajal iseäraliseks tarwiduseks saab — tööstus ja kaubandus. Ilma kaubanduseta ei ole tööstusel mingit mõtet, aga et kaubandust waol heida, on rikkumata ühendust teiste riikidega waja.

Praeguses sõjas ei seisa laewastiku ülesanne mitte ainult selles, et wõimalikult osawalt kallaletungimisi organiserida ja waenlast häwitada. Laewastik peab mere üle walitseda püüdma, s. o. kõiki rahuaegseid ühenduse teesid alal hoidma ja kaitsema, ja ühes sellega ka waenlase kaubalaewade käiku niipalju kui wähegi wõimalik segama. Igale riigile on kaubanduse lõpp hoop, mis oma kombel suretab ja halwab.

Käesolewa sõja puhul on kaubanduseküsimus küll sedawõrd tähtis, et ta peale eriteadlaste ka muid peaks huwitama. Kudas on, kõige esmalt, Saksa kaubandusega lugu? Ja kudas on sõda teiste riikide kaubanduse peale mõjunud?

Iseenesest mõista, ei saa ükski riik nii sõdida, et see tema kaubanduse peale ei mõjuks. Wõib ainult suuremat wõi wähemat mõju arwesse wõtta. Kui palju see wõi teine wastane oma kasuks on suutnud teha, näitab kaubalaewade arwustik.

Arwud, mis siin kohal ette toome, on Suurbritannia kaubanduse ministeriumi poolt registreritud, kusjuures teated esimese kuueteistkümne sõjanädala kohta kokku on wõetud. Teated on antud ainult nende kaubalaewade kohta, mille weemahutus üle 100 tonni on.

Inglismaa pärast oli enne sõja algust 10.123 kaubalaewa; nende üleüldine tonnash 20.523.707 tonni. Nende seast langes 16 sõjanädala jooksul wälja 195 — neis oli ühtekokku 585.551 tonni. Kaubalaewade arwust teeb see $1^{9}/_{10}$ prots. wälja ja tonnide arwust $2^{9}/_{10}$ protsenti.

Nendest 195 Inglise kaubalaewast wõttis waenlane 49 tükki ära; waenlase sadamatesse jäi kinni 75. Mustas meres ja Lääne meres on 71.

Saksamaal oli enne sõja algust 2.090 kaubalaewa; tonnash ühtekokku 5.134.720 tonni. 16 nädala jooksul langes wälja 1.221 laewa ehk 4.584.926 tonni. See teeb kaubalaewade arwust $58^{2}/_{5}$ protsenti ja üleüldisest tonnashist $89^{3}/_{10}$ protsenti wälja.

Neist 1.221 Saksa laewast wõeti teiste riikide poolt merel 80 tükki ära. Waenlase sadamates peeti 166 laewa kinni. Erapooletute riikide sadamatesse põgenesid 646 ja Saksamaa pärast olewatesse sadamatesse 329.

Nii on Saksa kaubalaewade hulk, kes wabalt liikuda ei saa, kaunis suur.

Need paljutähendawad numbrid näitawad kõige selgemini, et Saksa laewastik oma ülesannetest wäga wähe korda on saatnud. Meri on Saksamaa wastaste käes ja edaspidisest sõjapidamisest ei ole Saksa riigi kaubandusel küll midagi loota.

A. W. A.

Wäljamaa.

Saksa sotsialdemokratia rewiderib oma seisukohta. Inglis ajalehes „Labour Leader" on Saksa sotsialdemokratlise partei täidesaatwa komitee poolt kiri ilmunud, milles kõigile rahukatsetele poolehoidmist awaldatakse. Sõja seismajäämine annaks komitee arwamise järele rahwuswahelise sotsialismuse idee wõrkumisele uut hoogu.

Weel tähelpanemise wäärilisemad on ajamas lehes ilmunud kirjad Karl Liebknechti, Rosa Luksemburgi ja Franz Mehringi poolt Inglis tööliste parteile.

Internatsionali täielikku häwinemist tunnistades tükkawad nad kõik süü ning wastutuse Saksa sotsialdemokratia kaela, kes seni üleilmlise sotsialistlise liikumise eesotsas seisis. Kuid ka siin ei ole partei, kui niisugune süüdi, waid *juhid*. Sellepärast peab wana hüüdsõna uuesti maksma hakkama: *minge juhtide järele, kui nad teid edasi wiiwad; minge ilma juhtideta, kui juhid on teowõimetud; minge juhtide wastu, kui juhid tõrguwad!*

Kirja autorid tunnistawad, et Saksa proletariadi keskel protesti tuhin sõja wastu järjesti hoogu omandab. Ühtlasi on see protestiks nendele juhtidele, kes sotsialismuse juhtnöörid peost kaotasid. Suurtes linnades ärkab laialiste hulkade iseteadwus ja internatsionali lipukirja ei peeta enam tühisteks sõnakõlksudeks.

Lubamata ümberkäimine sõjawangidega. „Temps"'ile on Saksa wangis wiibiwa Prantsus ohwitseri kiri awaldatud, mis näitab, kui metsikult Saksamaal sõjawangidega ümber käidakse.

„Meie lamame kiwipõrandal ilma tekita ning õlgedeta. Näljasurm ähwardab meid. Külma on kümme kraadi. Söök — halwem, kui sigadel. Toitu antakse kakskord päewas, kuid see ei sisalda peale kartulipudru ja wee midagi muud. Iga wähemagi sõnakuulmatuse eest seotakse meid 48 tunniks sulba külge — kõigile rahwale wahtimiseks".

Kiri, milles nii metsikutest teodest jutustatakse, on salaja Saksamaalt wälja toodud.

Korralagedus Albanias. Politilise ilma pilgud on wiimasel ajal Albania külge naelutatud, sest arwatakse, et Albania umbsõlmes Itatia mõõgale lõpulik tõuge antakse.

Järg 3-al leheküljel.

Pisikesed asjad.

Imelikult pisikesed on Eesti asjad. Igapäewast tööd tehes — saapaid tallutades, würtsipoes kaupa müües, ajalehtedele sõnumeid kirjutades jne. — ei pane seda sagedasti tähelegi. Ka seltside koosolekutel, kus meil harilikult palju sõnu raisatakse, ei paista *wäikus* liialt silma, waid ennem *wäiklus*. Tallinna ja Tartu ulitsaid tallates tunned end küll wäikelinnalises õhkkonnas wiibiwat ning wäikemaa pinda kulutawat, kuid kõik see ei lausu weel midagi kindlat Eesti tõsise suuruse kohta. Ei lausu seda ka statistika rahwa arwust.

„Igatahes üle miljoni", lausutakse eestlaste kohta. Uuemal ajal öeldakse weel: „Haritud rahwas". Wiimase wõimega tahetakse, muidugi, heatahtlikkust awaldada.

„Kas teil rohkesti seaduslikult registreritud seltsisid ja kindla kerra järele ilmuwaid ajalehti leidub?"

Küsitaw waatab takka, pomiseb midagi endamisi ja hakkab siis sõrmede peal kõigi karskuse ja laulu-mängu seltsisid ning kõigi neid Kuresaare, Pärnu, Jakobi ning muid lehti ühes „sabadega" ja erawäljaannete ning maksuta ja maksuliste lisadega üles lugema. Sõrmedest tuleb warstigi puudu ja wõõras otsustab, et eestlane ikka tõepoolest haritud inimeste hulka kuulub.

Teaks aga küsija, mis nende sõrmede waral kokku arwatud nimede taga tõepoolest warjul seisab, näeks ta meie lehtede kiratsewaid „sabasid", oskaks ta lugeda seda keeli, mida nendes „sabades" kirjutatakse, tunneks ta meie seltside üsemist elu — siis lööks ta tõest oma kergesti jagatud kiituse juures kahtlema.

Kudas ajaks ta kõrwad huwituse pärast kikki, kuuldes, et meil isegi mõni „oma majaga" selts aasta wältusel muud pole korda saatnud, kui kahel-kolmel puhul heategewalt pidutsenud, wiis isamaa laulu „nelja hääle peal" kätte õppinud ja kord tülitsedes eestseisust walinud.

Kuid wõõras tohiks weel imelikumaidgi asju kuulda — ühisustest, mis kunagi pole elanud, ühispoedest, mis eraisikute käes korteri maksu eest rendil, lugemiseringidest, kus ainukeseks kirjawaraks kaks aastakäiku wana „Walguse" kaasandeid, meiereidest, kes aastas toopigi piima ei tarwita.

Eesti *wäikuse* kohta poleks wõõral siiski weel kindlat arusaamist, sest seda wõiks ta ainult meie *kõige suuremast* tundma õppida. Mõne Weriora wõi Hiiumaa seltsi känniminе ei tarwitse rahwa waimse järje kohta iseloomustaw olla, küll aga peaks seda „ülemaaliste" kirjanduse- ning hariduse-seltside järg olema. Ja siit õpimegi *Eesti wäikust*, Eesti *pisitillukust* tundma. Taewas, kui juba toore puuga igasuguseid küllakile wajumisi peab juhtuma, mida oodata siis kuiwanud kõrrekestest!

Lehitseme praegu Eesti Kirjanduse Seltsi käesolewa aasta aruannet. 4. peatükk — „liikuw warandus": **Seltsi omanduse wäärtus 30. now. 1914 a. 51 rbl. 88 kop.** Siin ei ole mitte trükiwiga juhtunud, waid teie peate tõepoolest **wiiskümmend üks** 88 lugema.

Edasi. Raamatukogu wäärtus: **368 rbl. 50 kop.** Jutt ei ole mitte mõnest jalgratta sõitjate klubist ning selle lugemise lauast, waid „ülemaalisest", ainukesest Eesti kirjanduse seltsist ja selle kirjawarast. *Jutt on Eesti kirjanduse, kunsti ja teaduse „akademiast".* Ja Eesti olewat ju haritud maa!

7 peatükk. „Abirahad ja aupalgad". Wiiele kirjanikule aupalka ja toetust jagatud, wanawara ja rahwawiiside korjajatele tasu makstud, kirjanikkude kodu ning Rahwa Muuseumi heaks summasid ohwerdatud — kokku: **602 rbl. 50 kop.**

Ühesõnaga: meie oleme teinud, mis waja oli. Meie oleme kirjandust toetanud, wanawara, wiisisid kogunud, kirjanikka „auhinnatanud" jne., aga mis peaasi: *meie mõistsime teha seda odawalt, kui ükski teine rahwas maailmas.* Tõesti, Eestile pole looduse poolt mingisuguseid piirisid raiutud. Ainult wäike on ta — hirmuäratawalt. Ja pisitillukesed on kõik tema asjad.

Meie kirjastame 80 rbl. põhjuskapitaliga „rahwalikka raamatuid", auhinnatame paarisaja rublaga wanu ja noori kirjanikka, asutame laenusummadega isamaalikka osaühisusi, parandame maakarja tõugu nurmaakrite juhatusel, rajame rahwamajanduse kindlustamiseks kuremarini ühisusi, aga mis kõigist „rikkalikkudest" toetustest, ohwerdamistest ja muust sarnasest heatimata wõrsuda ei taha, on kirjandus, ühistegewus, maakarja tõug.

„Meie asjad käiwad hõlpsasti: silt üles, kuulutused lehte, muud pole wajagi", olewat keegi algaja ärimees seletanud.

Kas ei käi wast teisedgi Eesti asjad sama hõlpsasti? K. R—r.

Ujuwate miinide püüdmisest.

Wiimastes sõdades õige laialt tarwitusel olew waenlase laewade hukkamise wiis seisab selles, et ujuw miin otsekohe laewa poole wälja lastakse, mis enne kui laewal midagi enesekaitseks sõudakse ette wõtta, wastu laewa äärt põrkab ja plahwatab, mille tõttu laew enamal jaol peaaegu kadunud on. Selle wastu on asjatundjad iseäralised wõrgud wälja mõtelnud, mis laewa pealt ruttu wette lastakse ja kuhu wastu miin jookseb, enne kui ta laewa juurde jõuab. Sel kombel sünnib plahwatus natukene maad laewast eemal, ja laew on hädaohust wäljas. Kuid ka need wõrgud ei aita igakord. On igasuguseid kääridega wõi näpitstega miinisid olemas, mis laewa kaitsewõrgud katki lõikawad ja täie hooga wastu laewa äärt jookſewad.

Põllumeeste tööwiljakus Wenemaal mitmesuguste rahwuste järele.

Wene eriteadlane A. Mertwago awaldab „Golos Moskwõi" sees kirjelduse, milles ta Wenemaal elawate põllupidajate tööwiljakust üksikute rahwuste järele käsitab ja lõpuks wäga iseäraliku ettepaneku põllutööstuse riiklises toetamises teeb.

A. Mertwago toob ette, et iga riik sellel ajajärgul oma õitsewamale järjele jõuab, kus tema tegewuseks põllutöö on, see tähendab, kus tema alles nooruses wiibib. Ka üksiku inimese enesemääramine sünnib tema nooruse ja mitte tema wanaduse eas. Seisab riik ühest ainsast rahwusest koos, siis läheb tema enesemääramine ühetaoliselt üle terwe riigi. Wastasel korral sünnib see, nagu praegu Wenemaal, tema üksikute osade järele õige mitmetaoliselt.

Tööwõimulise wenelase tööwiljakus möödatainud aastasaja lõpuaastatel oli keskmiselt 63 rbl. aastas, see on ligi kolm korda wähem, kui sakslastel. Alamalseiswad arwud, mis üksikute Wenemaa rahwuste tööwiljakust wõrdlewalt näitawad, on 18 aasta jooksul kogutud arwande ja 1897 aasta rahwalugemise järele kokku seatud.

	Harilikse maad iga hinge kohta tiinudes	Wiljasaak tshetwertides 1 tiinu kohta.	Wiljasaak tshetwertides 1 hinge kohta.
Eestlaste juures	1,2	11,6	13,9
Poolakate juures	1,2	9,3	11,5
Lätlaste juures	1,6	6,8	10,8
Leedulaste juures	1,2	5,2	6,2
Walgewenelaste j.	1,1	5,1	5,2
Suurwenelaste j.	1,2	4,4	5,3

Sellest tabelist näeme, et põllumaad iga rahwuse juures peaaegu ühewõrd tuleb, kuid tööwiljakus nende hulgas wäga mitmesugune on. Kõige eesotsas selle poolest on eestlased, siis poolakad, lätlased jne.

See kiitus oleks wäga armas kuulda, kui Mertwago seda tööwiljakust, teise sõnaga rahwa hoolsust, mitte wäga weidra ettepaneku põhjuseks ei wõtaks. Mertwago teeb walitsusele ettepaneku, et toetagu tema põllutööd selle järele, kudas kuskil riigikandis rahwa tööwiljakus on. Kus see wähem, seal antagu rohkem toetust, kus ta suurem, seal antagu wähem. Nii siis peaksid eestlased üle riigi kõige wähema toetusega leppima.

Mis oleks aga' niisuguse korralduse tagajärg? Wiljakamate põllutöötajate edasipüüd oleks takistatud, wõimalus raskendatud üksikutel riigiosadel tööwiljakuses oma hoolsuse wääriliselt kõrgemale astmele jõuda. Surutaks aga põllutöö igas riigi osas kunstliselt kas toetuse äraw

õtmise wõi suuremate maksude pealepanemise läbi ühesugusele järjele, poleks kellegil enam kellegilt eeskuju wõtta. A. K.

Sõda ja wäljarändamine.

Põllutöö ja maakorralduse peawalitsus on aruande awaldanud, mis 1914 a. wäljarändamise majanduslikste tagajärgede kohta huwitawa pildi annab.

Aruandes tähendatakse esiteks, et käesolew sõda oma tagajärgedega kahtlemata rahwa majanduslikusse elusse tuntawalt puutudes ka wäljarändamise peale mõju awaldamata ei jätnud. Kuid see mõju on koguni ootamata wäike olnud, ehk küll sõja algusest peale wäljarändajatelt igasugused kergendused ja eesõigused ära wõeti. Nii on käesolewa aasta esimese üheksa kuu jooksul umbes 40 tuh. perekonda Asia-Wenemaale wälja rändanud, sellega kõigest 8 tuh. perekonda wähem kui terwe 1913 a. jooksul.

Wäljarändamisel Asia-Wenemaale on see tähendus, et seal suur hulk maad kultiweeritud saab. Tänawuse aasta wäljarändajad, 40 tuh. perekonda ehk 200 tuh. hinge on ise oma 160 tuh. tiinu põlluks muutnud. Sellel on ka ütlemata head majanduslised tagajärjed olnud, mis juba nüüd on awalikuks tulnud. Nii on 1914 a. jooksul Asia-Wenemaal umbes 240 miljoni puuda terawilja üle jäänud. Sellest hoiti 40 miljoni puuda tagawaraks, kuna ülejääw wili, 200 miljoni puuda wäljawedamiseks on määratud.

Pea põllupidamise raionides on Asia-Wenemaal: Tomski ja Tobolski kubermangud, osa Jenissei kubermangu ja Akmolinski, Semipalatinski ja Turgaiski maad. Nendes maakondades loodetakse 1914 — 1915 a. nisu ja rukist umbes 150 miljoni puuda ja kaeru ning otre—60 miljoni puuda wälja wedada.

Peale selle on wäljarändajad Urali taguseid maid ka selle poolest rikastanud, et nad hea summa raha on kaasa toonud: 1914 a. wäljarändanud 40 tuh. perekonda ligi 5 miljoni rubla, kuna krooni abiraha summa 7 miljoni rubla oli. Teadagi, et sarnane warandus maa kultiweerimiseks palju kaasa mõjub ja kaubaühendust Asia-Wenemaaga elustab.

Mis rahwa majanduse edenemisesse puutub, siis on ka siin tuntawat tõusu märgata. Nagu Omski börsekomitee 1913 a. aruandest näha, tõusis, näituseks Akmolinski ja Semipalatinski maakondade elanikkude arw 1907 a. poole miljoni pealt pooleteise miljoni peale, kuna aga põllumaa suurus 480 tuh. tiinu pealt 1.223 tuh. peale tõusis. Kariloomade arw taswas 5 miljoni pealt 9 miljoni peale. Postiga saadi ja saadeti raha kokku—1907 a. 15 miljoni rubla, 1912 a. juba 35 miljoni. Mitmesuguseid dokumentisid kaubanduslikste ja tööstuslikste ettewõtete peale wõeti 1907 a. 5 miljoni, aga 1912 a.—12 miljoni rubla suuruses.

Niimoodi on wäljarändamisel Asia-Wenemaa kultiweerimise kui ka sisemise kauplemise elustamise mõttes suur tähendus.

Leiwapuudus Austrias.

Juba sõja algul kirjutasid ajalehed, et Saksamaal wiljatagawara wäike olla ja sellepärast rahwast, nälg ähwardawat, kuid need jutud leiti warsti põhjendamata olewat, kuna asjatundjad tõendasid, et Saksamaa wiljatagawara tulewase lõikuseni ulatab. Austria-Ungari kohta aga ei olnud sellewastu midagi kindlamat teada. Tihti saadi küll sõjawäljalt teateid, et wangiwõetud austrialased ära näljinud olla, aga et Austriat üleüldine nälg ähwardab, ei wõidud arwata. Nüüd tõendawad seda austrialased ise. Kuulsa kirja „Oesterreichische Rundschau" 15. now. ilmunud numbris awaldab Dr. Stolper kirjatüki, kus ta muu seas seletab:

Wiimasel kolmel aastal (1911—1913) on Austria-Ungaris läbistikku iga aasta 66 miljoni tsentneri (tsentner on wähe rohkem kui 3 puuda) nisu ja 42 miljoni tsentneri rukist saadud, kokku 108 miljoni tsentneri aastas. 1914 a. kohta puuduwad kindlad teated, kuid arwata wõib, et lõikus mitte üle 100 miljoni tsentneri ei ole.

Arwesse wõttes, et sõja läbi palju wilja ära tallati, kuna weel Galitsiasse ja Bukowinasse Wene sõjawäed sisse tungisid, peab otsusele tulema, et tänawune lõikus Austria-Ungaris mitte üle 95 miljoni tsentneri anda ei wõinud. Nisu ja rukki tarwitus on läbistikku 200 kilogrammi inimese kohta aastas. Aga et mobiliseeritud sõjawäe tarwidusi täita, tuleb seda arwu märksa suurendada, iseäranis weel tähele pannes, et sõjawäe taganemise korral suured wilja tagawarad kaduma lähewad, nimelt kui waenlane mõne linna ära wõtab, kus wili seismas on, nagu muustki moonast tuleb ilma jääda, mis sõjawäe toitmiseks walmis on pandud. Sellepärast peab sõja ajal wähemalt 220 kilogrammi iga inimese kohta kohta aastas arwama.

Nõnda läheks meie riigi elanikkudekogu peale 115 kuni 120 miljoni tsentneri wilja tarwis, kuid sellest puudub meil 20 kuni 25 miljoni tsentneri, ehk teiste sõnadega terwelt üks neljandik tarwisminewast wiljast.

Seda puudujääki wälise sisseweoga katta käib Austria-Ungaril praegu üle jõu. Europa riikidest, kes wilja wälja saadawad, oleks Rumenia ainukene, kust meil wõimalik oleks wilja saada, kuid see riik keelas juba ammu wilja wäljaweo ära ja nii ei wõi Austria-Ungari tema peale mitte loota. Enne keelu awaldamist weeti Rumenia wilja kõige rohkem Saksamaale, sest Saksamaa jõudis wiljatolli ärakaotamisega Austria-Ungarist ette, kuna ta seda juba kohe pärast sõjakuulutust tegi.

Austria oli küll walmis Saksamaa eeskuju ja nõu järele käima, aga enne kui selleks Ungari nõusolemist saadi, kulus hulk aega ära, sest wiljatoll andis Ungari suurpõllupidajatele head sissetulekut. Wilja wõiks weel ainult Põhja- ja Lõuna-Ameerika riikidest saada.

Kuid ka sealt ostsid sõdijad riigid sõja esimeste kude jooksul nii palju wilja ära, et mitmed riigid sunnitud olid wilja wäljawedu ära keelama. Peale selle peab weel meeles pidama, et wili sõja-salakaubaks loetakse, mille järele iseäranis Inglismaa kõwasti walwab, sellepärast on Austria-Ungaril wäga raske wilja laewadega üle Atlandi okeani tuua, isegi erapooletute sadamate kaudu. Nii ei jäänud Austria-Ungaril muud üle kui aegsasti sammusid astuda, et wiljatagawara ärahäwitamist wähendada. 27. okt. kuulutati keeld wälja, et wiinawabrikud piirituse ja pressitud pärmi walmistamiseks mitte wilja ja riisi ei tohi tarwitada. Ka ei tohi wiina ajamiseks kartulid ega ka maisi tarwitada. Enne seda keelati ära loomadele niisuguste toiduainete andmine, mis inimestele söögiks wõiwad kõlbada.

1. dets. saadik ei tohi Austrias enam puhtast jahust leiba küpsetada, waid jahule peab wähemalt 30 protsenti, see on peaaegu üks kolmandik kartuli ehk kaera wõi maisi jahu juurdelisatama.

Weel teisigi abinõusid kawatsetakse wilja wähendamiseks maksma panna. Mõeldakse koguni wiljakauplemise monopoli riigi kätte wõtta, nagu Schweitsis juba on tehtud. Kuid küsitaw on, kas see, mis wäike Schweits teha wõis, ka mitu korda suuremal Austria-Ungaril korda läheb. Et aga praegune sõda mõnegi suure ülesande täitmist koondatud jõul wõimalikuks on teinud, siis ei wõiks ka wiljamüügi monopoli maksmapanemine mitte päris wõimata olla.

Nii käib lühidalt Dr. Stolperi kirjatüki sisu, mis kindlaks tõenduseks on, et Austria-Ungaris nälg mitte kaugel ei ole.

Kodumaa.

Aseriſt. W a b r i k u t ö ö l i s t e e l u s t. Sellest ajast peale, kui wiin ära keelati, walitseb Aseri wabrikus eeskujuline kord. Kordnikkudel, kellel iseäranis palgamaksmise päewadel „lendawate" tagaajamisega, kaklejate lahutamisega ja kõiksugu protokollide tegemisega palju tüli oli, on nüüd puhkeaeg, sest joomise lõpetamise tagajärjel on siit sarnased nähtused ära jäänud. Wabrikuwalitsus oma poolt laskis kohalikus tööliste söögimaja saalis näitelawa sisse seada ja wiimase kahe kuu jooksul on seal juba neli pidu toime pandud, millest sissetulek, umbes 300 rbl. ümber, sõjameestele soojade riiete, jõulukingituste ja sõtta kutsutud alamwäelaste laste jõulupuu heaks on antud.

Sõtta kutsutud tagawarawäelaste perekondadele abiandmise üle siin wabrikus ei wõi ka just nuriseda. Perekonnad, kes wabriku maa peal elawad, saawad peale kroonu poolt antawa abi — iga naine ühe kolmandiku tema mehe palgast ja iga lapsele 4 rbl. kuus. — Kohe peale sõja algust otsustasid kontoriteenijad ja meistrid endi palgast kaks prots. tagawarawäelaste perekondade heaks maha arwata. Niisama annawad ka töölised igal palga saamise päewal niipalju kui keegi soowib. — Selleks otstarbeks on, nagu kontoris wäljaantud kuulutusest näha, hakatusest peale kuni 1. detsembrini 1011 rbl. 52 kop. sisse tulnud, millest 691 rbl. 50 kop. perekondadele wälja on antud.

H a i g e k a s s a. Wabriku haigekassa wolinikkude esimesel koosolekul 15. skp. otsustati liikme maksuks 2 prots. määrata, neid maksusid esimesest webruarist 1915 a. peale wõtma, aga abirahasid 15. webruarist peale maksma hakata. Kõrgemaks tasuks haiguse puhul määrati: perekonnaga kassaliikmele $^{2}/_{3}$, aga üksikule pool tema palgast.

Asundused.

Kiri Tomski kubermangust. Ehk meie küll sõjast kaugel elame, on ta wapustused meidki puudutanud, sest ka meiegi poegadest siit on mõned sõjawäljal trooni ja isamaa eest wõitlemas, ja nagu üks meie poegadest kirjutas, on ta kahest kohast peast haawatud ning nüüd hospidalis paranduſel. Meie elame siin risti-taikesi peale, rahus ja sõpruses iseeneste kui ka wennas-wenelastega. Wenelased on üleüldse wäga hea ja lahke rahwas. Wiljasaak oli meil siin wäga hea, kuna mujal Europa-Wenemaal ja Balti kubermangudes põud suureks nuhtluseks oli. Nüüd on siinsete wenelaste ja eestlaste keskel mõte elule tõusnud tarwitajate ühisuse poodi asutada, asukoht on Gutewa alewik. Seal on posti ja telegrafi kontor, kirik, turg ja wallawalitsuse maja, palju poodisid ja kaheklassiline ministeriumi kool. Asja eestwõtjate engi selle koolidirektaja. Liikmeid on juba õige rohkesti üles antud. Poodi tahetakse uuest aastast awada. Gutewa on kõige ümberkaudsele rahwale keskkohaks. J. Z.

Domkinos (Petr. kub.). Sõja tagajärjel on mitmed siinsed asundused ilma koolidirektajatera jäänud. Palud neist on seniajani siiski juba uued koolidirektajad ära jõudnud walida, kuid Domkinos asi ei nihku. Osalt on süüdi selles ka see laht waim, mis koguduses walitseb. Laste koolitamine on aga siia maani seisnud ja saab weel seisma, sest palgata keegi koolitama ka ei tule. On mitmed koosolekul ära peetudki ja palju räägitud, kuid tagajärgi mitte põrmugi. Nii pee kas wõi nahast wälja, aga edasi ei saa! Oleme sarnases seisukorras, nagu Krõlowi mõistulaulus, kus luige, awi ja wähja koormawedamise [illegible] agitatsie. —sja.

Lätimaa.

Wõitlus joomise wastu. Goldingeni ja Hasenpoti linnawolikogud, Polangeni ja Durbeni linnawolikogud otsustasid neis linnades tulewa aasta jooksul ainult kitsendatud kangete jookide müüki lubada. Grobini linnawolinikud otsustasid igasugust kangejookidega, ka õllega, kauplemist jäädawalt lõpetada. Liibawi linna poolt ei ole aktsisiwalitsusesse siiamaale teadet tulnud, mis linn kangejookidega kauplemise asjus kawatseb ette wõtta. Mitmete Liibawi seltside esitajad, kes linnawolikogu otsusega, mis Liibawis kitsendatud kauplemist kangete jookidega lubab, rahul ei ole, saatsid iseäralise saatkonna, mis koolidirektajatest koos seisab, kõrgema administratsioni juurde sammusid astuma, et Liibawis jäädawalt kangejookidega kauplemist lõpetada.

Kirjandus.

Kui hoolega lätlased praegust aega selleks tarwitawad, et Wene seltskonnas nende wastu tõusnud huwi mitte kustutada lasta, seda tunnistab hiljuti ilmunud raamat „Прибалтійскій край и война." Матеріалы изъ русской печати за августъ, сентябрь и октябрь 1914 г. Собралъ и составилъ А. П. Тупинъ.

Pärast sõja algust hakkas Wene ajakirjandus iseäralist tähelpanemist Baltimaa peale pöörama, kus Saksa element nii kindlalt juurt wõtnud ja kuhu poole Saksamaa ammugi oma ihaldawaid pilkusid saadab. Kõik suuremad Wene ajalehed hakkasid Balti asjade üle kirjatükka toома, mõned saatsid koguni oma kaastöölisi Baltimaale kohalisi olusid tundma õppima. Need leidsid sealt kõiksugu „imesid," ja meie koduma sai „imede maa" nime. Kõik need kirjutused olid muidugi mitmesugustes ajalehtedes ja kuukirjades laiali ja raske oli neid kõik kätte saada. Et asja kohta ühist pilti luua, on A. Tupin tänuwäärt töö ära teinud ja kõik need kirjatükid üheks raamatuks kokku kogunud, mille esimene anne 240 lhk. paks on saanud. Raamatule on professor K. Arabashin sissejuhatuse kirjutanud pealkirja all „Ajalooline tragödia." Selles annab prof. Arabashin lätlaste ja eestlaste kohta wäga kiitwa otsuse ja tunnistab, et nende ausate, töökate ja riigitruude rahwaste wahekorras oma rõhujate sakslaste wastu mitte warjugi nõnda nimetatud „zoologilisest" natsionalismusest ei leidu, sest lätlaste ja eestlaste waen sakslaste wastu ei ole mitte rahwuslisest kitsarinnalisusest tekkinud, waid selle põhjuseks on ainult majanduslised mõjud olnud. Et seda waenu lõpetada, on tarwis ainult neid ebaloomulikka olusid muuta, mis selle waenu elule

on kutsutud. Seda on õige kerge teha — tuleb ainult Baltimaal ammu walminud nõuded maksma panna, mis wastastikuse ühedigusluse põhjusmõtte peal põhjenewad. Lõpuks soowitab Arabashin Balti asjaid põhjaliku uurimise alla wõtta, Baltimaale selle jaoks iseäralist, asjatundjatest kokku seatud komisjoni saata, senatori rewisjoni ette wõtta jne. ning nende töö-wilja siis trükis awaldada.

Raamatut wõib soowitada kõigile, kellel huwitust on meie kodumaa tulewiku ja praeguste päewaküsimuste kohta.

A. Lill.

Ajakirjandus.

Eesti põllutööstuslise hariduse pühendab „Põllutööleht“ oma wiimase talwenumbri.

Meie leiame sealt teateid kõigi kodumaa õpeasutuste kohta, mis Eesti wäikepõllumeeste jaoks töötawad ehk asumisel on. Kõige wanem nendest on Tartu Eesti Põllumeeste seltsi poolt asutatud ja ülewalpeetud talwised põllutöökursused, mis praegu wiiendat aastat töötawad. Kursused olid esialgul nelja kuulised, muudeti aga paari aasta eest 6-kuulisteks. Sellega täidawad nad meil esimese ja ainsama põllutöö talwekooli kohused. Et kursustel alati õpetuse lawuse ja mitmekülgsuse peale on rõhku pandud, õpetus ise pealegi Eesti keeles on, siis on ajajooksul tung kursustele suurels tõusnud, mis sealsetele tegelastele julgust andis üleminewal aastal kursuste jaoks Tartu lähedal talu osta, kuhu ka nüüd kursused sügisest saadik on asunud. Et sellega asjale enam weel hoogu on antud, on iseenesest selge. Pealegi on kursused omale ka alalise juhataja saanud.

Tartule järgnes Wändra Põllumeeste selts, kes 1912 aastal hariduse seltsi ruumides ka talwised põllumajandustlised kursused asutas. Paari aasta jooksul on seal üleüldse 187 õpilast õppinud. Õpetuse andjateks olid Põhja-Liiwimaa P. S. Keskseltsi teenistuses olewad instruktorid ja agronomid, niisama nagu Tartuski.

Wändra hariduseseltsil on mõte ka tütarlaste põllutöö ja majapidamise kooli asutada. Nii saaks Wändra Pärnumaa põllumajandustlise hariduse keskkohaks.

Peale selle on Pärnumaal weel Laiksaares põllutöö-rahwakool asutatud, kuid esimesel aastal ainult ettewalmistuse klassiga tööle asunud.

Meie rahwa walulaps Aleksandri põllutöö kool töötab teist aastat Kõo mõisas esimese järgu alampõllutöö koolina Wene keele õpekeelega. Kool on kroonu poolt endisest Kõo mõisast 301,81 tiinu maad ja terwe mõisa inwentari 12 aasta peale maksuta tarwitada saanud. Peale selle saab kool weel kroonult aastas 10.000 rubla abiraha.

Tütarlaste ja perenaiste jaoks on meil Sahkapuul proua M. Raamoti tütarlaste 2-aastane majapidamise kool ja 6-kuulised suwe kursused ning Liplapi aiatöö- ja majapidamise kursused Abjas.

Sahkapuu kool töötab juba neljandat aastat ja on selle aja jooksul kodumaal ning asundustes laialise kuulsuse wõitnud nii et õpilasi mitmest kodumaa nurgast ja asundusest kokku tuleb. Ka minewal suwel ära peetud majapidamise kursused leidsid rõõmustawal wiisil tähelepanekut.

Ehkki Liplapi kursused wanemad kui Sahkapuu kool, pole nad siiski üleüldist poolehoidmist suutnud wõita, sest et seal õpetuseandmine kitsama piiriline on, s. t. ainult aiatööd ja majapidamist sisaldab.

Kitsama ringkonnalise tähtsusega on ka Wõnnu tütarlaste majanduslise kursus, mis sealne põllumeeste selts 1903 aastal asutas ja senini kaunis waikselt töötanud.

Kokkuwõttes wõiksime ütelda, et meie põllumajandusliste õpeasutuste arw sugugi nii waike pole, et meil neid wast arwu poolest esialgul ei jatkuks. Kuid korraldama peame neid ja hoogsalt tööle panema.

Aga siin juures tuleb isesugune tundmus, kui neid koolisid maakohtade järele hakkad jaotama: Tartumaal, Wõrumaal, Pärnumaal, Wiljandimaal — aga kus on siis Wiru-, Lääne-, Järwa- ja Harjumaa? Miks siis seal midagi silma ei puutu? Wõi on sealsed põllumehed weel sedawõrd maha jäänud, et nad koolide ja kursuste kasust aru ei saa? Osalt on see õige. Kuid ainult osalt. Suurem süü seisab kusagil mujal, millest eemalolijatel wast wähe aimdust. Sellessamas „Põllut.“ numbris leiame A. Johannsoni sulest sellekohase ülewaate Eestimaa kohta. Ja sealt leiame, et sealgi on mitmel puhul katseid tehtud küll Eesti, küll Wene õpekeelega põllutöö õpeasutust asutada, kuid luba pole saadud!

Ja ometi on naabrikubermangudes sarnased asutused lubatud!

Eesti sõjameeste kirjad.

Alamleitnant Woldemar Elsjas kirjutab meile lahingutest Augustowi metsades muu seas:

Hommikul kell 4 saime käsu waenlase eesliinist läbi tungida, et teada saada, missugused Saksa polgud meie ligiduses wiibiwad ja palju neid õieti on. Pealetungimine algas terwe polguga ühes ühe patarei suurtükkidega.

Ma olin ühes neist kahest roodust, keda ettepoole saadeti, kuna teised järwe kaldale maha jäid pealetungimiseks parajat silmapilku ootama.

Läksime läbi metsatuka ja — kae imet: sakslane siin, kui siin! Kohe saadawad meile „tigedaid tantasid“ wastu, mis mõnegi seltsimehe igaweseks unele suigutas. Et waenlasele kolli teha, komandasin „Tikkudele!“ Sakslased tõstsid põgenkisa ja taganesid meile neli sinelit ja kolm leiwapätsi jättes. Siinjuures sain kergesti wigastatud: kuuliwilduja ajas nii silmad liiwa täis, et ligi kuu aega Grodnos laatsaretis wiibisin.

16. okt. saime me käsu pealetungimiseks. Et pahurlastele lähedale saada, pidime üle suure, lageda wälja minema, mis sajusu tagajärjel jääga üleni kaetud oli, edasisammumine oli sellelabi hullusti takistatud.

Liitusime juba paari wersta wõrra edasi. Kerraga märkan kaewikut ja jooksen ligi. Tont wõtaks, wiirastus wõi ilmsi: kaewiku tagaotsas kükitab inimese kuju.

Selgus, et see poolkülmanud sakslane oli. Hõikan talle: „Выходи вонъ!“ Kuid sakslane sundab waewalt wastata: „Низя могу!“ Nähes, et sakslane mulle kardetaw ei ol, asusin meestega kaewikusse. Siinsamas algas ka laskmine, mis järgimööda paar tundi kestis. Selle aja sees piirasime roodu waenlasi sisse. Meie komander hõikas Saksa keeles: „Pange sõjariistad maha! Teie olete wangis“. Wastus oli „Paneme ja anname ka selle, mis tasus on“. Nende sõnadega wõttis Saksa ohwitser taskust rewolwri wälja ja laskis meie komanderi pähe. Wiimane kukkus, kus juures ta weel ainult hõigata sai: „Wennad makske kätte!“ Täis metsikut wiha kargasid kahekja meie meest sakslase kallale ja tagusid ta tikkudega läbi. 92 meest wõtsime wangi. Saksa alamwaelistega saime õige hästi läbi: nemad kostitasid meid sigaritega, meie oma poolt andsime aga mahorkat. Käsi peseb kätt!

Selles lahingus petsime sakslasi hästi ja sundisime neid terwel liinil taganema. Peale seda asusime wäiksesse kindlusesse. Suuri pealetungimisi pole olnud.

15. now. saadeti waenlase seisukohte waatama. Oli waikne kuuwalge öö. Lumi oli maas. Nii oli minna õige kardetaw. Sellepärast õmblesime endile walged järgitoalised wammused selga ja hiilisime siis tasapisi waenlase kaewikute poole. Sakslased magasid rahulikult ja ei aimanudki, et weel üks minut ja siis lendab pomm, mis wiimase surmalaulu kõrwu weel laulab ja oledki elupiinadest lahti. Waenlane ärkas ega saanud esimesel silmapilgul kudagi aru, milles asi seisab, kui walgeid kogusid oma ees nägi. Arwasid wist, et nüüd küll mõni püha ise neile külasse on tulnud.

Hakkasid aga, mehikesed, päris konna kontserti andma. Wastuhakkamisest polnud juttugi . . . Wõtsime seekord 4 soldatit wangi.

Peale seda sündmust olid sakslased juba ettewaatlikumad. Nad sidusid werst maad ette jämeda köie waiade külge, mille wastu puudutades elektri kellad kohe helisema hakkasid. Nii et kui meie pimedas jälle wõõraks pidime tulema, sakslased sellest warakult teada pidid saama.

Eks meie tunnimees tulnud mulle teatama, et ei tea, mis see sakslane seal maad mööda oma järel weab.

Ma roomasin waatama. Elektri lambikese abil sidusin weidi peenema nööri, kui nende köis oli, köie külge ja otsa käes hoides ronisin oma kaewikusse jälle tagasi.

Öö oli päris pime. Teatasin oma käigust ka ülemusele ja siis asusime mitme mehega nööri otsast kinni. Kisksime, tõmmasime. Taewake, missugune kära nüüd tõusis. Kellad täitsid oma kohustusi üpris hästi ja mürasid nagu oleks terwe Wene wägi peale tungimas. Kuulisid sadas sakslaste poolt kui oawarrest . . . Waikis laskmine siis asusime kohe jälle nööri kiskuma. Niisugune nali kestis läbi öö. Kui sakslased hommikul märkasid, et neid tugewasti tüssatud oli, lõikasid nad tülitegewa köie katki. Meie pool ei olnud aga ainustki haawatud. Ainult maa oli meie kaewikute ümbruses waenlase kuulirahest üles tuustitud. (Järgneb.)

Kaks lahutamata sõpra!

Sõjawäearsti kirjast.

Ma olen juba mitu korda selle peale tähendanud, kui heameelega ja suure waimustusega austrialased endid wangi annawad.

Toon siin selle kinnituseks ühe tookese, mida mulle meie ohwitserid jutustasid.

Ungu juhtus, nagu harilikult, meie kaitsekraawides, mis austrialasi kui magnediga ligi tõmbab. Ühel õhtul kuulewad meie soldatid, kudas keegi ägedalt hõikab:

„Allo! Allo!“

Soldatid tõstsid pead üle kraawiääre ja waatawad, austrialane seisab jalad arkis, wehib kätega ja räägib midagi Saksa keeles.

Soldatid kuulasid, kuid ei saanud midagi aru ja kutsusid ohwitseri.

Ohwitser andis austrialasele märku, et ligemale tuleks ja küsis, milles asi seisab.

Austrialane pani käe wiisakalt kõrwa äärde:

„Olge nii lahke ja ütelge, kas on teie wangide hulgas meie soldat, liignimega Krantz?“

Ohwitser waatab natuke imestanult:

„Wõib olla, et on, kuid... mis see teile korda läheb!“

„Kudas ei lähe korda? Krantz on minu seltsimees, meie oleme temaga ikka seltsis elnud. Meie oleme mõlemad ameti poolest kelnerid, teenisime ühes kohwimajas, sattusime ka ühte polku... Meie ei ole üksteist iialgi maha jätnud. Ja nüüd korraga wõtate teie tema wangi ja jätate minu siia üksi.. See on lihtsalt wõimata“.

Austrialane rääkis nii kindlalt ja nii haleda healega, et ohwitser liigutatud sai.

„Oodake siin, ma lähen waatan kohe järele, kas on teie sõber Krantz siin wõi ei ole.“

Selgus, et Krantz tõesti wangi oli langenud; ohwitser kutsus ta teiste hulgast wälja, kutsus ka kannatlikult ootawa austrialase sinna, ja kahe sõbra wahel oli umbes järgmine jutuajamine:

„See oled sina?“

„Mina“.

„Sa oled wangis?“

„Nagu näed.“

„Kas elu on ka hea?“

„Wististe mitte halwem kui sul.“

Seltsimehed jäid wait.

Siis teatas austrialane otsustawalt:

„Ma tahan ka wangi tulla“, ja uuesti kätt mütsi äärde tõstes, pööras ta ohwitseri poole:

„Olge head, wõtke mind wangi.“

Teda wõeti.

Kõige naljakam selle too juures on see, kui Krantz nägi et „lahutamata“ sõber temaga ühineb, pööras ta kohe järelpärimisega ohwitseri poole:

„Aga kas teil kõikide wangide jaoks toidupoolist jatkub! Sest meid on ju nii palju!“

Rongide kahewõitlus.

„Daily Mail“ kirjasaatja jutustab järgmisest „rongide kahewõitlusest“.

See rongide wõi, nagu Inglise ajakirjanik neid nimetab, kuiwamaa ristlejate kahewõitlus sündis nende päewade sees Diksmündi lähedal.

Kaunis suurte suurtükkidega kindlustatud Saksa rong, millel kaks wedurit ees oli, ilmus wara hommikul ida poolt ja hakkas Diksmündi lähedal olewaid liidulaste seisukohti pommutama. Liidulased saatsid kohe oma rongi waenlastele wastu, kuid see ei jõudnud weel kohale minna, kui juba sakslased teda nägid ja heelega tema peale tuld hakkasid andma.

Wastastikune laskmine kestis umbes tund aega. Mitu korda taganesid mõlemad rongid ja tungisid waheldamisi edasi, alatasa oma kindlat seisukohta wahetades, waenlase laskmise piirkonnast taganeda ehk jälle laskmise kangust oma julgeoleku nõuete kohaselt muuta püüdes.

Saksa rongil oli mitu iseäralist automobiili kaasas, kes pommisid juurde wedasid ja ühtelugu tuuramisekaiksid teime panid, sest et sakslastel ühekorraga rongis palju lõhkepommisid ei ole, mis plahwatuste tekkimist suurel mõõdul ära heiab. Automobilid sõitsid mööda raudtee kõrwal olewat maanteed rongile suure tiirusega järele.

Wiimaks sattus üks meie lõhkepomm otsekohe waenlase rongi leitpaika. See laskmine õnnestas sedawõrd, et rongil edasiliikumise wõimalus kadus ja ta sunnitud oli, maksku mis maksab, wiimast wõitlust wastu wõtma. Üks osa rongist sai täiesti häwitatud, nii et paljad rattad raudtee liinile maha jäid. Wastane andis nõrkenud sakslasele weel mõned paugud ja pööras liidulaste seisukoha juurde tagasi.

Semstwo ülem, kes ennast „pista“ laskis.

Nagu „Rjas. Shisn“ teatab, olnud Rjasani kohtu palatis neil päewil endise Ranenburgi kreisi semstwoülema W. A. Gotowitski protsess arutusel. Kaebealust süüdistatud meelehea wõtmises ja raha wäljapressimises. Ülepea oli 15 isikut, kes kreisis mitmesuguste ametite peal olid olnud, Gotowitskile rahalisi kingitusi pidanud tegema. Külawanem Stepanow, kelle teele semstwoülem koha oli muretsenud, pidanud selle eest terwe oma palga temale andma ja weel rohkemgi. Kui Gotowitskil puudus olnud talupoegadelt otsekohe raha küsida, siis kutsunud ta nad kokku ja lasknud enesele midagi osta. Nii pidanud talumehed ükskord Gotowitski proua käewõru 75 rubla eest ära ostma, mille nad siis 15 rubla eest ära müünud.

„Me ostsime selle käewõru ainult wastu tahtmist, — ütelnud talupojad kohtu ees. „Mis me sellega pidime tegema? Meie ei saa kõhtugi täis, aga tema pakub meile käewõru... Muidugi ei julgenud me wastu hakata... Sest see herra ei heida naljа...“

Talumees Feodotow pidanud Gotowitski nõudmise peale ka lehma 125 rubla eest ära ostma.

Feodotow waadanud lehma, sakitsenud pead, otsinud siis raha wälja ja andnud Gotowitski kätte. Selle peale wõtnud ta taskust ka nööriotsa. Aga siis ütelnud Gotowitski kerraga: „Kas tead, mis jäta õige see lehm esialgul weel siia. Sa wõid ta ju ka mõni teine kord ära wiia...“

Nii talitanud semstwoülem kolm aastat. Wiimaks kaebanud talumehed kubernerile. Asi wõetud uurimise alla ja kõik tulnud päewawalgele.

Kohtu ees kinnitanud kaebealune, et talupojad oma kingitusi mitte temale ei olla toonud, waid ta prouale.

Gotowitski mõistetud kaheks aastaks wangi ja õiguste kaotamisele.

Maal eneses walitseb praegu täielik korratagedus. Essad-pascha, kel waraline ning sõjaline jõud puudub, on lugupidamise lõpulikult kaotanud. Maa üle walitseb kuus iseseiswat wõimu: Valonas — Italia sõjawägi, Durazzos — Essad-pascha, teistes maakondades, mida arwu poolest neli, — igaühes oma kuberner.

Tähendatud wõimu-üksustel puudub omawaheline läbikäimine, mis seda enam tuntaw, et Albania elanikud mitmest rahwusest koos seisawad.

Mässu liikumine wõtab Serbia piiri äärsetes maakondades kõige süibimalt hoogu, sest siin töötawad agaralt meelesegaduste tasuks Türgi, Austria ning Bulgaria agendid, kelle hulgas rohkesti waimulikka leidub.

Arwatakse, et Italia esialgu mässulise Albania sisemaale tungimise katki jätab ning oma wõimu mere kallastel kindlustab. Otsustawamate sammude astumisel tähetakse suurriikide soowiawaldusi arwesse wõtta.

Saksamaa agendid Roomas. Saksalased isikud leotawad Rooma uulitsatel, kõrtsides ja kauplustes iseäralisi sõjawastaseid üleskutseid laiali, mille alla sõja wastu protesteerimiseks nimesid korjatakse. See on wiimaseks abinõuks, millega Saksa agendid Italia seltskondlise meeleolu peale mõju püüawad awaldada.

Politsei poolt wõeti kahtlaste isikute ... wäljasaatmiseks walsud abinõud tarwitusele.

(Pta).

Rootsimaalt.

(Meie alalise kirjasaatja poolt.)

II.

See on õnnetuseks rahwale, kui riigilaewa tüüril niisuguse suure waimuga isik asub, kelle tahtmise järele terwe riigi saatus wõib kujuneda. Seda peab nimelt Saksamaa kohta ütlema, kus Wilhelmi käes harukordane suur sõjawäelik wõim on. Niisuguse isiku mõju on riigi elu tõusmises lõpulikult wäike, riigi langemises wõib ta aga määratu suur olla.

Wilhelm teab, missuguse wastutuse ta käesolewa sõjaga isiklikult oma peale on wõtnud. Koorm hakkab talle rängaks minema. Tihti räägib juba ajakirjandus tema wäsimusest ja haigustest, mis üleliigse närwide pingutuse tagajärjel tekiwad. Prantsuse ajakirjanduses arutatakse isegi sellest juba, mis siis tulla wõiks, kui Wilhelm järsku ära sureks. Näidatakse selle peale, et kroonprints küll sõjaerakondlaste paitapoeg on, kuid rahwahulkades ta kaugeltki nii kuulus ei ole, kui isa. Ka teised Saksamaa kroonikandjad, nagu Baieri ja Württembergi kuningad ei tunnistaks temas oma taslijat: paremal juhtumisel waataksid nad tema, kui oma poja peale...

Rahwa meeleolu Berlinis on wäga närwilik. Tuleb mõni sõnum Saksa wägede wõidu üle, siis ehitakse majad lippudega ära ja koolilapsed lastakse koju. See peaaegu hüsteriline rõõm on iseenesest rahwa psühologilise krisise tundemärgiks, nii et praegune närwilik hõiskamine kohe, kui Saksa wägedel kaotustega tegemist tuleb teha, rusudeks langeb.

Mis Saksamaa sõjawäelisesse jõusse puutub, siis awaldab Prantsuse ajakirjandus, et kewadeni Saksamaa weel kuni 2 miljoni meest wälja wõib panna. Mis aga Saksa wägede juhatajate talentidesse puutub, siis siin palju küll walida ei ole. Kindral Hindenburg, kes praegu Poolamaal sõdib ja õige populaarne on, ei hinda Wilhelmi sõjamehelikkust kuigi kõrgelt. Kroonprintsi kohta on ta aga isegi niisugust nõudmist awaldanud, et isa teda ruttu jälle Lääne sõjawäljale ühes teiste „kõrgete wendadega" tagasi koristaks. Parem pole Hinderburi arwamine ka Austria hertsogite ja printside kohta.

Saksamaa tööstus ja kaubandus on muidugi soikus. Ehitustööd seisawad. Mõned, muu seas ka tsemendi wabrikandid, peawad oma wahel läbirääkimisi selle üle, et waja oleks osas wabrikutes töö ära lõpetada. Pealegi walitseb Saksamaal täielik wasenälg. Belgiast ja põhja Prantsusmaalt on saksalased kõik waskkatlad Essenisse wiinud, kus neist padrunid walmistatakse, isegi wasest uste käepidemed on saksalased samal otstarbel Belgiast igalt poolt majade ja hoonete uste küljest „ära tassinud".

Samal ajal nõuab seltskond, et walitsus kõigi terawiljade ja jahu kohta sunduslised hinnamäärused maksma paneks, suhkru pealt maksusid alandaks ja muul teel hindade kerkimisele piirid paneks.

Kui usaldamatad saksalased belglaste wastu on, näitab „Times'i" teade, mis ta Flandriast toob. Nimelt kawatseb Saksa walitsus seal kõik wibupüssid ja nooled, mille laskmises flandrialased osawad olla, ära rekwiseerida. 16-tolliliste suurtükkide omanikud hakkawad juba wibupüssagi kartma!

Jaapani seisukohi praeguses sõjas tõmbab arusaadawat tähelpanekut oma peale. Wahepeal räägiti juba õige tõsiselt, et „tõuswa päikese maa" pojad oma wägesid Europasse mõtlewat läkitada. Juttud ei waiki praegugi weel. Osa Jaapani awalikust arwamisest toetab seda mõtet, et Siberi raudtee kaudu pool miljoni wäge Europa sõjaplatsile saata wõiks. Alalhoidlikumad ollused on aga tagasihoidlikumad ja arwawad, et Jaapan oma kohustusi, mis tal sõprusest Inglismaaga wälja kaswawad, juba täitnud on. Jaapanil olla Idas pealegi oma ülesanded, näit. Hiinas ja isegi Indias küsimus ei lubawat teda wägesid ära saata... Üleüldse arwawad Jaapani rahwuslased, et nemad ennast Europa riikidega ära ei pea segama ja oma iseseiswatele ülesannetele kanges idas trunks peawad jääma.

Mis Rootsi ajakirjandusesse puutub, siis waatleb ta teraselt selle järele, mis Poola tapatallermaal praegusel silmapilgul sünnib. Sakslased on terwe liini Wene kindlustatud kohtade ees peatama jäänud, Austria wägede jõu tagawara hakkab lõpukorrale jõudma, kuna Wene wäed neile agaralt peale tungiwad. Mis muud, kui Hindenburg peab austrialastele appi minema! Wähe weel oma wõitluserinnal tegemist, mine weel austrialasi peastma! Saksasõbralised Rootsi lehed wangutawad pead ja näitawad selle peale, et ehk Austria-Ungari küll rahwarikas riik, on sisemised korratused teda nüüd niikangele wiinud, et ta oma suuri jõutagawara otstarbekohaselt tegewusesse ei saa rakendada. Üleüldiselt on Rootsi lehed arwamisel, et nüüd juba lähemal ajal otsustawat pööret Poola raja wõitlusekäigus wõib oodata. Praegune jõudude wahekord ei tõota aga sakslaste kasuks midagi head.

Missugused tuuled Balkanitel puhuwad ja kuidas wäljamaa ajakirjandus neid hindab, sellest lähemalt päiwil.

12.28.14. R. R.

Wenemaa.

Minskis, 30. dets. Wiimaste päewade jooksul on ida-sõjawäljalt hulk saksla̲si, kes mitte haawatud ei ole, Minskisse jõudnud: 167 ohwitseri ja 5.896 soldatit. Haawatuid on toodud 7 ohwitseri ja 106 soldatit. Terwed saadeti sisemistesse kubermangudesse, kuna haawatud kohalikkudesse haigemajadesse paigutati.

Minskisse jäetute hulgas on üks Austria kindralmajor.

Isfaganis, 30. dets. Linnas laotatakse lendlehti laiali, milles Wene wägede arwatawaid hirmutegusid jutustatakse, mis nad türklaste kallal korda olla saatnud. Niisama räägitakse neis ka hädaohust, mis islami igast küljest ähwardawat. Lendlehtedes räägitakse, nagu tahaks Wenemaa kõik Persia pühad kohad maatasa teha, ja nagu mõtleks Inglismaa Muhamedi hauakambrit teise kohta wiia.

Pealinna teated.

Petrogradi Ewang.-Luth. konsistoriumi superintendent Pingoud suri eila ära.

Õpetus sõjawäekoolides algas tunaeila uuesti, kuna tänawune pühade waheaeg nendes koolides kõigest 4 päewa kestis. Niisugune muudatus wõeti tänawu sellepärast ette, et praeguse sõja ajal, kus iga wäljaõpetatud ja haritud sõjamees kallis, sõjawäekoolides õppijatele wõimalust anda kooli rutemalt lõpetada.

Haridusseltsi III. jaoskonna jõulupuu peale, mis 4. jaanuaril 1915 a. k. 11 hom. kuni k. 5 p. l. Kalaschnikowi börse saalis (Полтавская 12/9) toime pannakse, juhime siin weel kord tähelepanemist.

Kuna endistel aastatel Haridusseltsi jõulupuu Pawlowa saalis oli, on nüüd selleks Kalaschnikowi börse saal walitud, mis endisest hästi ruumikam ja lahedam on. Jõulupuule kogub harilikult rohkesti lapsi kui ka wanemaid inimesi kokku, nii et suuremate ruumide wõtmine tänawu tarwilik oli.

Jõulupuu juures peab õp. Steckholm jumalateenistust, millele mõnesugused lõbustused ja muusika ettekanded järgnewad.

Soowida jääb, et osawõtmine endiste aastate eeskujul elaw oleks.

Petrogradis maakaitseliste wõtmist ei tule. Eila hommiku wara andis linnapealik jaoskonna pristawitele järgmise käsu: „Kindralstaabi peawalitsus on brigadiülemale teatanud, et lähemal maakaitseliste kokkukutsumisel Petrograd puutumata jääb, sellepärast ei tarwitse mingisuguseid esialgseid korraldusi selles asjas teha, et mitte elanikka ilmaaegu erutada.

Sellest linnapealiku käsust selgub, et kuigi wast lähemal ajal I. järgu maakaitsemehed, kus nad weel sõjateenistusesse wõtmata, sõtta kutsutakse, jääwad aga pealinnas elutsewad maakaitselised lähemal kokkukutsumisel sõjateenistusesse wõtmata.

Päewasündmused.

— 29. dets. katsus 11-aastane P. Markow Predtetschenskaja uulitsal möödasõitwa ree peale hüpates sõita, kuid kukkus maha ja sai kukla wigastusi. Haigemajas tunnistati ta seisukord elukardetawaks.

— 29. dets. läks 21-aastane Aleksander Mihailow joobnud olekus Apraksini põik-uul. nr. 13 asuwa ilma alkoholita trahteri biljardiruumi, kus ta kellegi Polnwerowiga isikliste asjade pärast tülisse läks. Polnwerow tõukas Mihailowi enesest eemale, kus juures wiimane seljapidi wastu biljardi nurka kukkus. Ta wiidi haigemajasse.

— Ninelise puuduse tagajärjel wõttis Sõtninskaja uul. nr. 22 elutsew Maria Smirnowa kihwti sisse. Smirnowal olid ainult kerged põletused kurgus.

— 29. dets. warastati S. Puschkarskaja uul. nr. 5 kollegia asessori Popowi korterist õhtul kella 6 ja 8 wahel 2 naisterahwa ja 1 meesterahwa palitu ära. Kahju 195 rubla. Uurimine on alganud. Warguse ajal olnud korteri sissekäigu uks lahti.

— Öösel wastu 30. dets. warastati Sadama uul. nr. 1 Kusjasewi wiina ja puuwilja kauplusest hulk tseed, kakaod, wiina ja paberossisid, ühtekokku umbes 350 rubla eest, ära. Wargad olid maja õue tunginud ja magasini akna seest klaasi walja wõtnud. Mõne aja pärast wõeti Sadama Waikse prospektil keegi Konstantinow kinni, kelle juurest kott leiti, kus muist warastatud asju sees oli. Asi anti kohtu kätte.

— 30. dets. toodi Obuhowi haigemajasse keedi Pelageja Koslowa, kellel löödud haaw pahema jala sees oli. Järelkuulamisel selgus, et Koslowa eelmisel õhtul oma tuttawa Wassiliga, kelle liignime ta ei tea, jalutanud, kes temale riiu sees mingisuguse teräriistaga haawa löönud. Süüdlast otsitakse.

Päewauudised.

Hobuste warjamise tagajärg. Nagu „Petr. Kurjer" ustawalt poolt kuuleb, on Keisri koja aunimed ära wõetud: kammerherra parun A. Maidel'il, parun M. von Engelhard'it ja kammerjunker parun G. Taubel. Nagu teada, wõeti kõik need kolm aadeli meest mobilisatsioni ajal hobuste warjamise eest wastutusele.

Kaubanduse- ja tööstuseministri abi S. D. Hahn suri nende päewade sees, kuna tema järeltulijaks arwatawasti üks ministeriumi departemangu direktoritest saab.

Annetused Keisri Majestetide nime peale. Kui Keisri Majestedid hiljuti Kesk- ja Lõuna-Wenemaal ringreisul olid, siis tuli mitmesuguste asutuste, seisuste esitajate ja üksikute isikute poolt haawatud sõjameeste heaks annetusi: Keisri Majestedi Keisri Herra nime peale — kokku 290.200 r. ja Keisri Majestedi Keisri Proua nime peale — 26.500 rbl.

„Pealinna Teataja" lugejatel,

kes tellimist uuendanud ei ole, jääb leht selle aasta wiimase numbriga seisma. Lehe talitus on suurendatud töö tõttu ka pühapäiwiti kella 12—1/24 lahti.

Ajakiri „Talu" maksab meie lehe tellijatel aasta peale tellides 70 kop. 1/2 a. 35 kop.

Uut mäeinstituti kawatsetakse Uralides, Jekaterinburi linnas awada. Eeltööd on juba ammu käimas, kuna Jekaterinburi linna omawalitsus ja semstwo instituti heaks 16 tuh. rubla on annetanud. Instituti mõeldakse juba 1915 a. awada.

Warssawi kindralkuberneri abiks on nimetatud Keisri Majestedi nime peale antawate palwekirjade wastuwõtmise kantselei peaülema abi Suemeister Ljubimow.

Kindral-adjudant Trepow, sanitar ja haawatute edasitoimetamise osakonna kõrgema ülema abi, on tema enese palwe peale Kõigekõrgemalt poolt ametist wabastatud.

Mispärast mõned toidu- ja tarbeained tänawu kallid on, seda selgitab tolliameti departemangu poolt awaldatud aruanne, millest näeme, et mitmesuguseid toidu- ja tarbeaineid tänawu endiste aastadega wõrreldes wäljamaalt wähe on sisse weetud. Nii saadi läinud aasta oktobril wäljamaalt apelsiinisid ja pomerantsisid 39 tuh. rubla eest, tänawu oktobril aga kõigest 1 tuh. rubla eest. Tsidronid toodi 1913 a. oktobril 327 tuh. rubla eest, tänawu 29 tuh. rubla eest. Niisamasuguses seisukorras sissewee poolest on ka mõned muud tarbeained: kohwi — 1.030 tuh. rubla läinud a. ja 139 tuh. rubla tänawu, kakao — 431 tuh. rbl. ja 103 tuh. rbl., maiusasjad — 473 tuh. rbl. ja 73 tuh. rbl. Ka heringate sissewedu on wähenenud: läinud aastal 2719 tuh. rbl. ja tänawu 995 tuh. rubla eest.

Ei käi poschlini maksu alla maa, mida talupoegade ühisused ehk kogukonnad omandawad, nagu kohtuminister rahaministriga kokkuleppides wanematele notariustele teatanud. Sellepärast ei pea notariused niisuguste maade peale krepostide ja hüpotegi aktide tegemisel poschlini maksu mitte panema.

Wene keele õpetawa muutmine keskkoolides. Haridusministeriumi juures asutatud erikomisjon on oma töödega Wene keele õpetawa muutmise küsimuses keskkoolides lõpule jõudmas. Komisjon on otsusele jõudnud Wene keele õpetawa keskkoolides põhjalikult ümber töötada. Nimelt kawatsetakse seda õpeainet ajalooga käsitaes läbi wõtta, selle juures Wene keele õpetawast nende kirjatööde õppimist wälja jättes, millega õpilasi ajaloo tundidel isegi juba tutwustatakse.

Enesetapmine wiinakeelu tagajärjel. Bronnitsõs laskis weinikeldri pidaja Kamenski enese maha. Järele jäetud kirjakeses seletab Kamenski enesetapmist sellega, et wiinamüügi keelu tagajärjel tema palju kahju saanud ja sellepärast enese maha lasknud.

Algupärane annetus. Keegi pealinna posti ja telegrafi jaoskonna ülem annetas 100 rubla haawatud sõjameeste heaks, kuna see summa omasuguse trahwina kokku tuli, nimelt „Petrogradi" asemel tarwitatud „S.-Peterburi" nimetamisel iga korra pealt 5 kop.

Saksakeelsete ajalehtede wäljaandmine terwel Wenemaal keelatud. Eila teatasime, et mõlemad Petrogradis ilmuwad saksakeelsed lehed seisma pandi. „Birshew. Wedom." teab tõendada, et Wenemaal üleüldse kõigi saksakeelsete ajalehtede ilmumine nüüd ära on keelatud.

Baltimaa ölle ja wiinawabrikid. Rahaministeerium on Liiwi- ja Kuramaa aktsiiseametitelt arwandest saanud, mitmes Liiwi ja Kura tukermangude ölle- ja wiinawabrikitele jesijaterra ülle buwitawaid teateid antanfe. Kangete leokide ja ölle müütigi leekist on Liiwimaal ter tagatärg ainult, et mõnedel ölletehastele ennt tegewuft märkfilat kitsendawa on pidanud ehk kogumi ära lõpetama, nagu Walgfchloßchen, Strinski ja Kungendorfi ölletehastel. Saksa wiinawaimu lugu on ta ümberdatud, et Saksa rahaministeerium on wiinawabrikantidele hoiatanud, et ministeerium peolt wiina peale tellimifi enam ei tule ja fraonu ainult leda piiritusi tarwitada, mis ministeerium määrabkatlamisjel kasutamiseks oli. Ka tähendatakse aktsiiwalitsuje arwandes, et Liiwimaal tahtmegade poolt rehteeti tegelemisfi on tehnik, kontamaal aga mitte, mispärast Kura tukermangus tiisemehetead reanegun eubbit wiiti teetamaa ja kogumi feim ust wabrikut juurde on tulnud, nii et need nüüd kokku 12 on.

Prof Kuaner on Kiewis wangi wõetud, kuna teda kahepalfes riigiatamajoje jüudistatakse. Prof. Kuaneri pojad on Saksa õhjamaes teenimas. Kuaner on juba wanna meefe, kuna ta juba 45 a. professorifs on olnud.

Kes saab tahjadefie riigimõrkoju lohtadele? Uue aasta hilendusfe ning ümberpaigutamiste tühimõttega ühendanult teatafke Kinelna, et fiisemiste asjade ministeer N. A. Makarkow, K. K. Treyn ja rahaministri abiline N. N. Petrowsfi riigikontrogu liikmete tühjakefe kohtadele nimetatafke. Muidu ei olemat riigikontrogu kohtasfadeg nimgit muudatusi oodata.

Mitmefuguled lõjateated.

— On teateli, et Bosnia ja Hertsegowina kuberneerimis kindral Potiorefi ajamele kohtumistekaal Sarajewi nimetanafke. Potiorefi järeltulija kuulub ta nende Austria limeraliste hulfa, feb Serbias lõuia faab.

Sõjaschwrid.

Nii kui peafiaadsfi tuulevee, on Soina lärgimisfe wiimaseb teatee Eesti leiameefe kohta tulnud:

Reet, Jaan Jaani p., lut. u., Wõru Crawa w., haam. 24. sept.; Green, Eduard, lut. u., Tarwast, haam. 26. sept.; Mitalf, Aleksander, lut. u., Tarwast (Mustla), tapet. 24. sept.; Reif, Andrei, lut. u., Pärnu, Tori w., kahmund. 27. sept.; Meibelte, Anton Jaani p., lut. u., Pärnu, Sindi, kahmund 27. sept.; Temakew, Wolbemar, lut. u., Wiljandi, haam. 13. okt.; Dielin, Peeter, lut. u., u., Tartu, haafre (2.), haam. 25. sept.; Reil, Johan Martip., Gr. õ. u., p., Pärnu, Pelli, haam. 26. okt.

Haamaud — leitnant Paul Eduardi p. Temme.

Sport.

Ulenemenaalistest raefejõuistritest wõitlefi, mis Petrogradi ohwitseride nõukogu je koeli enamikes lehakiris ipeetelgi „Sõnitafe“ poolt 27.—29. detsembri teime paeli, nõrfiti, nagu ime teatanse, ta tehakiku Eesti Sportiõuistu „Kalew“ liitmed ela, ja nagu nüüd selgunud, läge heade tagajärgedega. Nõie tiirimise jaa „Kalew“ esimeefe fohale, ehk fiil „Sõnitafe“ komandefe ehra J. Nawit, A. Nõie, Mitau, O. Simpmann, J. Liiwiun ja J. Kaubas) parenad Meme spordiue heb maafu astufid. „Kalewi“ leitfiie aimetati wõideti diplom ja tulkawaha. Peale feie liitnefe jahinefafe: fimi leopimijfes — F. Nõie õl. u., maadlustes — peerlatfes taafus: F. Nõie II. a. ja J. Liiwiun III. a., raetee taafus — A. Nawit II. e.

Kui feda ülmas pidada, et nendest wõitlustest paremad spordimeefe õle terwe Meemaa ela wõitfe, fes Mefimaal, kus wõit ja muijalt lihnadelt fui ta meie leebumaalt elit fokku tulnud, fis peab fak innuistama, et „Kalewi“ leits eaf beab hiljest ülmas.

Uue spordiklubi hafab lähemal ajal pealinnas ilmuma. Selleksbaaw eriue-hõnu ela spordimeefe teenefeful, mispärast klubi liitnde fui ta tangemate ja tõeti fehmana spordiselfiube elutajad ela wõtwiß. Uebe tiie muts üks ford nädalas, Meie teeleb, fui tawatiefafke leile formal ta Geõti ja fiiti feeleb nähemalt ford fuus examitlaanderi trüffiba. Spordiselfile fui ta iffiftud ühtlafe wõimad leke mitlaandmate ühinifefe aeuatamua ja ofatõbi 25 rbl. maffak.

Tänane ilm

on Nikolai yea observatooriumi etteheitamise järele:

Keskmine õhtune ilma fajuta.

Wõli. Kirjast. Ofaiib. **Ühiselu**.
Baetuntav teimetaja **A. Wares**.

Dr. L. JAKOBSON.

606-914 fiilise, meerefke-, nahahaigufte ja fuguf. nõrfafe, teleftrei aeotimiues fasutatfefe. Jaa päew 9—1 ja 5—6 p. e. n. 8 Bolfhaufen l. 30—10—1 fl. p. Bolfhaufenaeefe nr. (yr. 3-ft po-rtaa) 3. M. um. 6.

Dr. Kroll teine treppy Puschkinsk. Newsiiy 79

Wõige uuemad trüpperi ja temu järeld. meetodi. Sõitfe. Wastuw. 9—1 ja 6—9 õ. Telefon 2 4, fel. 359—71. Nõbnemafefe fõttesaatanb.

Tripper ja sifilis

igaw. 8—1 ja 5—11. Nikolajewskaja 42 Dr. **Trof.**

Juurdetõitufe- ja õmbluse-kutfujed.

J. Lenow.

Was. Ostr., 3 liin., nr. 10, fort. 1. Tel. 492-17. Wõige uuema Parifi meetodi järele õpetatafke kõikidele aia- ning aafat fätte. Termi-tafse ofejab wõimaab fa pühapäeloiti õpetafi kaaba. Sealiuawas müüfafke ka fõige uuemaid mudelleid ja jahutitfilõ wajamiie ja tellimiie peale. Selefuhen ja Eesti feleo.

Kõigile Petrogradi eestlastele

teatamine annefe-aastaks paiju õune ja paljume lahkelt mele abile annefe wõimalt wõrdfi, mul, fingi ja igaüigu tõhdaafe teefe fompleteli reanani tarwitama tulka.

Hinnad wõimalikult odawad.

Wõige austusega wennaseb

K. ja J. Westerid.

Екатерининский пр., 1, уголъ Садовой.

„Pealinna Teataja“ tarwitab iffikate numbrite

müüjaid

Petrograbis, alumõõtes ja fobamaal

Saiewi Eesti ajaunbjes

wõtab

„Pealinna Teataja“

tellimiti waatin

Kooliõpetaja

bra **J. Kirchberg.**

Ärimeestele!

„Pealinna Teataja“ proowinumbrift laefatafke iga päew fuurel hulgal realinnas, fobamaal ja ulgimaades taiali!

Kuulutuotel on fuur mõju.

Petrograbi **Eesti Jaani** kirifu Nõukogu kuhtab leega fõigi Eesti tegubuie liikmeid, mis-tõttu-ehaab, fes 25 aastat wanab ja 2 aastat tegubuie liikmeb on olnud

kogubuse koosolefufe.

fogunefe jnalis **4. jaanuaril 1915 a.** fell 1 p. l. 3 nõutegu liikme, ja 3 fogubuje laabifu nõuliwatele Wallitawate kuubladtube nimefiri ja fõfelaftuufie piletid wallimiiefe on laaba õpetaja kantfelets-õrituubbel, feltsi 9—12 hom.

Wallitawe poole kuulutab **schofferite kool** Sõitwate kirjeti ära õpetam. Maks õpetuie eeft 80 rbl. Jaefaaba mafs on wõimalik. Woonelenaft, 3, telef. 527-08. Juhatus.

M. Pawelts'i kodused lõunad

Newõfi pr. 25 1, Kajanifaja nurgal. Tel. 661-68.

Wõige wärfemad toiduained, mitmefefsed wneti, fuuftimaitfelifiet ehtwõi, ehe ja ilus fõhfifaal. Lõunab fella 12 p. funi fella 3 õhtul. Lõunab laabefafke ka toba fiitfe. Kohaleb koogib, fohwi, fõhetaab ja falaw.

Darwawärawa taga müüwad

ükl'kuid numbrid:

Mjalchemüüja Zaretski
— wärawaale juures.

Mjalchemüüja Korjow
— Juttilowi wabrifis waatas.

Piitsi raamatufauplus —
Nevepr. mooee, 41.

Tartus

wõtab

„Pealinna Teataja“

tellimiti waatin

Zirki raamatufauplus.

Suhunnis

wõtab

„Pealinna Teataja“

tellimiti waatin

bra **P. Litter**

Suhumi Eesti Majanduje ühisuses.

Praktilisefod fäjiraamatub.

A. Bogdanow. Intimefe ja maffina wahel. (Tawlori füstem) 3. 10 fop.

Eesti ärimeefe täiefaamat. Raubbandos-teabuie prof. W. Meichelrihti jär. 3. 80 fop. Ofilit. Wenemaal. Wõrjed. Mõo tgaafe peab teabma wefiti ja temperamaalu ile. Uued feeraated tomtiioni lompleteife ja paneeri ile.

Kaupieja nõuu ja olema peab. Kõhane ärriteenindafe tiuftimifes 3. 40 fop.

Oma tohfufefe. Kuubo raftjumaal tõrrefiihimufi otsiõtaafufe. Ilmimoobi mainifemifeks, ilmuide fervefiõmine, aabinaabi. Pitibego täitmaaal ajabuie mõjuwaanalitfuje ja ehtujatele ilmuse ja muul. 3. 80 fop.

Jul. Hõfler, Elektrimaalgaje ja fellaabe tarwitajaie täitmaamaa. Mõistujaiele lombile fõigaabi fõhes ela-fellaabi ile üles panma ja paranbaba! 60.-fõlel maalgaje ja tulefahja teaamiiefe. 3. 60 fop.

Elefter filas. Wõimaioi fuurenbamine ela. ehit. Wõigaab filas õhtiefegeliei elaabi. 3. 10 fop.

Õnafe fodumaa fafaaofjandufe ebenbamiiefe. 3. 20 fop.

Piitfefefti. Kuubbo tõbe ile waimeftaba. 3. 25 fop.

Paiufid ja abiraad fabbatiie ja muufe perefonbaabe. Kuit tahad ja fui paljn tuuba tefafid õigufi on. 3. 25 fop.

Leabu „Tulu“ Zellinnas.

„Pealinna Teataja“

Üksikuid numbrid müüwad Petrogradis:

„Ühiselu“ raamatukauplus — Ofitserapeaw. 5.

A. Lutge raamatukaupl. B. O., 11. l., n. 36.

Wennaste Lammas magasin Liitejfiuli pr., 28.

Th. Lemberg'i piima ja wõi kaupl. Feelerpoorsk pr. 29.

M. Bowa tubakamagasiin. Obnogmiui kan., 122. Balti waffaii lähedal.

Michelsoni kaupl. Ekaterinenskoi kan. 152.

F. Marko uurimagasiin. Kuraajaeaja, 26.

A. Reinwaldt'i tubakakauplus. Dwinskaja, 4. 1.

Sepa piimakauplus. Pet. ctor., Maalmi pr., 66.

J. Tärna piimakauplus. B. O., 1. Gaaani, yr. Maalmi pr. u. Kamennoostrowski ya. Podrosk. pian., N. 20.

Pl. Jõe'i tubakakauplus. Oorp., Ekeoaat, Mexhanowskaja ya., 12.

Petrograbis wõetakfe

„Pealinna Teataja“

tellimiti waatin järgmistes fohtades:

„Pealinna Teataja“ kontoris: Katarina kan. nr. 29.

„Ühiselu raamatukaupl. — Ofwitseri uul. nr. 5.

Dr. K. Saaretof Põhja Wäst. Kreb. Ühisjues — S. Konjuschennaja uul. nr. 10.

Dr. J. Kaarna, Petr. E. Kaeua ja Kein Ühisjues — Ataijanskaja uul. nr. 5.

E. Schteinberg, tubakakaupl. Seeme wahfaii waatas.

O. Schteinberg, pagari äri. Bläb. Crop. yr. Lomanskoi u Nõotaeskoi 5—7.

A. Lutge raamatukaupl. — W. S. 11 liin. nr. 36.

Hra T. Niomar — Ofwitseri uul., 54.

„Livonia“ piimaäris — Sabalfanski pr., 14.

„Produkti“ piimaäris — Spaski pr., 3.

N. Stimanni piimaäris — W. S., 3 liin. N 34 15 ja W. S., 12 liin. N 11.

Kiriklind teated.

Liigowo Nikolai Kirikus 1. jaanuaril, Uue aasta päewal.

Jumalateenistus fell 9½10 enne lõunat.

Trükkinb J. Wetzert trükkijana, Petrograbis, S fobawaja 25.